

7. Почепцов Г. Г. Избранные труды : монография / Георгий Георгиевич Почепцов ; сост., общ. ред. и вступ. статья И. С. Шевченко. – Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2009. – 556 с.
8. Сергеева В. И. Предикативность и референтность / Валентина Ивановна Сергеева // Языковое общение и его единицы : [межвуз. сб. науч. тр. / редкол. ; И. П. Сусов (отв. ред.) и др.]. – Калинин : Калинин. гос. ун-т, 1986. – С. 89–96.
9. Стрельченко Н. С. Синтаксичні модифікації питань-перепитів / Н. С. Стрельченко // Україна і світ: діалог мов та культур: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 19–21 березня 2014 року. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. – С. 422–423.
10. Шмелева Т. В. Смысловая организация предложения и проблема модальности / Татьяна Викторовна Шмелева // Актуальные проблемы русского синтаксиса: публикации лаборатории «Русский язык и русская литература в современном мире» филологического факультета МГУ / [под. ред. К. Горшковой, Е. В. Клобукова]. – М. : Изд-во Московского университета, 1984. – Вып. 1. – С. 78–100.
11. Carter R. Cambridge grammar of English / R. Carter, M. McCarthy. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 973 p.
12. Daneš F. A Three-Level Approach to Syntax [Electronic resource] / František Daneš // Travaux linguistiques de Prague, 1966. – Vol. 1. – P. 225–237. – Access: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.romanistik.uni-freiburg.de%2Ffraible%2FLehre%2F2006%2FMaterialien%2FDanes_Three_Level2.doc&ei=RfvLVlQDaq7ygOFnYHYBw&usg=AFQjCNGTwprmpsz1UJ1y6o_u_RQGxj5kRw&sig2=3GlvwpAbf04hM3yUQHsiXA&bvm=bv.84607526,d.bGQ
13. Longman Dictionary of Contemporary English / [edited by C. Fox et al.]. – 4th edition. – Harlow : Pearson Education Limited, 2003. – 1949 p.
14. Longman grammar of spoken and written English / [D. Biber, J. Johansson, G. Leech et al.]. – London : Longman, 1999. – 1204 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Bennet, DW: Dumb Witness : [movie] / directed by Edward Bennett. – Carnival Film & Television, 1996. – 103 min.
2. Christie, SDP: Christie A. Selected Detective Prose / Agatha Christie. – Moscow : Raduga Publishers, 1989. – 398 p.
3. Columbus, HA: Home Alone : [movie] / directed by Chris Columbus. – Hughes Entertainment / 20th Century Fox, 1990. – 103 min.
4. Connor, BC: A boyfriend for Christmas : [movie] / directed by Kevin Connor. – Hallmark Entertainment / Alpine Medien Productions, 2004. – 90 min.
5. Hoffman, EC: The Emperor's Club : [movie] / directed by Michael Hoffman. – Beacon Communications / Universal Pictures, 2002. – 109 min.
6. Pichel, MB: The Miracle of the Bells : [movie] / directed by Irving Pichel. – RKO Radio Pictures, 1948. – 120 min.
7. Rye, FTB: Four and Twenty Blackbirds : [movie] / directed by Renny Rye. – Picture Partnership Productions, 1989. – 50 min.
8. Wilder, Sabrina: Sabrina : [movie] / directed by Billy Wilder. – Paramount Pictures, 1954. – 113 min.

УДК 81'373:655.424

І. І. Судук, В. Б. Кешієв,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

ПОРУШЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ НОРМ У МОВІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

У статті розглянуто випадки порушень лексичних норм у мові сучасної української преси. Подано види порушень лексичних норм та способи їх усунення, проаналізовано причини їх виникнення та запропоновано шляхи подолання цієї проблеми.

Ключові слова: засоби масової інформації, лексичні норми, вживання росіянізмів, порушення норм сполучуваності слів, вживання слова у невластивому йому значенні, інішомовна та термінологічна лексика.

В статье рассмотрено случаи нарушений лексических норм в языке современной украинской прессы. Представлены виды нарушений лексических норм и способы их исправления, проанализированы причины их появления и предложены пути решения этой проблемы.

Ключевые слова: средства массовой информации, лексические нормы, употребление русизмов, нарушения норм сочетаемости слов, употребление слов в несвойственном им значении, иностранная и терминологическая лексика.

Ukrainian language has had the status of the state language for more than 20 years but its equal functioning in all spheres of our people's life is not ensured yet. In particular, this is true for the Ukrainian press. Percentage of Ukrainian-language newspapers is extremely small and those ones that are still published in Ukrainian can, unfortunately, serve only as material for collections of linguistic errors. As early as in 1928 there appeared a monograph by the Ukrainian linguist M. Hladkyi «Our Newspaper Language». The author wanted to help the Ukrainian newspapers employees get rid of imitation of Russian-language samples, develop their own style, and learn how to use the wealth of the popular Ukrainian language. M. Hladkyi puts an emphasize on the return to popular Ukrainian-language models at the lexical, morphological, syntactic, and phraseological levels, since the content of newspaper articles should be clear to any reader. Today there is also a need for such works. In spite of considerable number of Ukrainian language culture handbooks, articles, and even theses (O. Ponomariv «Problem of Ukrainian Language Standardization in Mass Media») that are devoted to the modern Ukrainian-press language standardization, the materials of our mass media are littered with a great number of arbitrary foreign words and awkward morphological and syntactic structures.

Why is mass media broadcasting standardization so important? Because readers take it as a model. Very often when people are remarked to be saying something in a wrong way, the one who remarked may hear in response: «But it was written so in the newspaper (on the Internet)». «They said so in the news on the radio (on TV)». Let us notice that first of all these are lexical errors that become evident in any newspaper texts. The authors of articles should follow the correct word usage because an infelicitous word can distort, obscure the content of the communicated information, and prevent the press from carrying out its main functions: to shape public opinion and communicate information.

The suggested article deals with violations of lexical norms in modern Ukrainian-language press. The types of violation of lexical norms and ways for their elimination are provided, their causes are analyzed, and the ways to overcome this problem are developed.

Key words: mass media, lexical norms, usage of Russianisms, violation of word co-occurrence norms, usage of a word in an unusual meaning, foreign and terminological lexis.

Вже понад 20 років українська мова має статус державної, проте досі не забезпечене її рівноправне функціонування у всіх сферах суспільного життя нашого народу. Зокрема це стосується й української преси. Відсоток україномовних газет надзвичайно малий, а ті з них, які виходять українською мовою, на жаль, можуть слугувати матеріалом для збірників мов-

них помилок. Ще у 1928 році з'явилася монографія українського мовознавця М. Гладкого «Наша газетна мова» [3], автор якої мав на меті допомогти працівникам українських газет позбутися наслідування російськомовних зразків, виробити власний стиль і навчитися використовувати багатство народної української мови. М. Гладкий наголошує на поверненні до народних українських мовних взірців на лексичному, морфологічному, синтаксичному і фразеологічному рівнях, оскільки зміст газетних статей має бути зрозумілим для будь-якого читача. Потреба у таких працях існує і зараз. Незважаючи на значну кількість довідників із культури української мови, статей і навіть дисертацій (О. Пономарів «Проблема нормативності української мови у засобах масової інформації»), присвячених нормативності мови сучасної української преси, «матеріали наших засобів масової інформації засмічені незмірною кількістю невмотивованих чужих слів, незграбними морфолого-синтаксичними побудовами» [7, с. 10].

Проблему порушення норм української мови у засобах масової інформації розглядали у своїх працях Б. Антоненко-Давидович, М. Волощак, О. Пономарів, М. Фіголь, Н. Чепурко, С. Чак, М. Нагорняк та інші. Чому нормативність мовлення засобів масової інформації є особливо важливою? Бо його сприймають за зразок читачі. Дуже часто, коли зауважуєш людині, що вона каже неправильно, чуєш у відповідь: «Але так було написано в газеті (в Інтернеті)». «Так казали в новинах по радіо (по телевізору)». Також, як стверджує Л. Шевченко: «Найбільш актуальним і дискусійним для українського суспільства сьогодні є питання державного статусу української мови, ... формування конкурентоздатного комунікативного простору, що має узгоджувати і гармонізувати духовні, соціальні та економічні потреби модерної нації. У колі пріоритетних проблем розглядаються мовно-інформаційні технології, здатні забезпечити присутність української мови, української держави в національних засобах масової інформації, а отже визначити комунікативну компетентність мови, її цивілізаційний потенціал» [11, с. 7]. О. Пономарів називає журналістів серед людей, які не мають права на мовну помилку, бо їхнє слово має бути взірцем для решти громадян України [7, с. 10]. Отже, дослідження порушень мовних норм у сучасних україномовних засобах масової інформації є актуальним, як актуальним є і доведення результатів цих досліджень до відома редакторів та журналістів, які там працюють.

Зауважимо, що у газетних текстах насамперед наявні лексичні помилки. Авторам статей варто особливо слідкувати за правильним словживанням, адже невідале слово може спотворити, затемнити зміст повідомлюваної інформації, завадити пресі виконувати її основні функції: формувати громадську думку, передавати інформацію. Тому завданням нашої розвідки є виокремити види порушень лексичних норм у сучасних українських газетах, вказати способи їх усунення та визначити шляхи усунення цієї проблеми.

Матеріалом для дослідження слугували тексти насамперед західноукраїнських, зокрема івано-франківських та львівських газет «Галицький кореспондент», «Високий замок», «Репортер», які створюються в україномовному просторі, але за кількістю росіянізмів, суржикових конструкцій не поступаються центральноукраїнським газетам. На наш погляд, це може бути зумовлено тим, що російська мова уже не вивчається у школах, і молоде покоління журналістів сприймає російські слова за українські.

Проаналізувавши лексику сучасних газетних текстів, констатуємо, що українські журналісти не володіють ні українською, ні російською мовою, не знають значень багатьох слів, а скористатися у сумнівних випадках словником чи довідником, вочевидь, вважається правилом поганого тону. Так, М. Гладкий зазначав, що лексика це саме те, що найбільше впадає в око, що легко зауважити всякому, бо чудне, незнайоме слово завжди безпосередньо вражає наше вухо, чи наш зір та, ламаючи цілий механізований лад живої мови, її традицію, скупчує на собі нашу увагу [3, с. 16]. Недостатнє опанування лексичних норм знижує культуру вислову, відвертає увагу сприймача інформації від змісту повідомлюваного [7, с. 41].

Звертаючись безпосередньо до аналізу мовного матеріалу, підкреслимо, що більшість виявлених лексичних помилок є новими, нетиповими, незважаючи на те, що мова української преси неодноразово ставала джерелом матеріалу для довідників з культури української мови, авторами та укладачами яких були С. Єрмоленко, Б. Антоненко-Давидович, О. Пономарів.

Подаємо типологію порушень лексичних норм у досліджуваних текстах:

1) Найпоширенішою помилкою і далі залишається вживання росіянізмів: *9 років вкалував на шахті* (ВЗ) (укр. «гапував», «важко працював»); *3 голови зробимо чучело напам'ять* (ВЗ) (укр. «опудало»); *Непотрібне тепер і нотаріальне завірення статутних документів* (ВЗ) (укр. «засвідчення»); *Навколо дерев незамислювати будиночки* (ГК) (укр. «невигадливі»); *У 1946 році побиравалася по німецьких і австрійських таборах для переміщених осіб* (ВЗ) (укр. «поневірялася»); *Нема чого шататися* зайвим людям, які нікуди не йдуть (ГПУ) (укр. «тинятися», «вештатися»); *Перелистуючи етнографічну літературу, наткнулась на ляльки-мотанки* (ГК) (укр. «гортаючи», «натрапила»). В усіх наведених прикладах маємо російські слова, пристосовані до української вимови. Припускаємо, що автори статей або переконані, що ці слова українські, або не мали часу чи бажання шукати український відповідник. Також журналісти часто дотримуються настанови залишати без змін мовлення осіб, у яких беруть інтерв'ю. На наш погляд, ця настанова є хибною, адже читач, який не достатньо володіє українською мовою, сприйматиме таке мовлення за правильне. А в тих читачів, які добре володіють українською мовою, складається негативне враження про співрозмовника журналіста, особливо, якщо це високопоставлений чиновник чи людина з вищою освітою.

2) Частотним є вживання слова у невластивому йому значенні, що також зумовлене впливом російської мови. Хрестоматійним прикладом можна назвати вживання слова *зустрічатися* замість *траплятися*: *Зустрічається й набагато вища оплата праці* (ГК). Щодо цього Б. Антоненко-Давидович зазначає: «Дієслово «зустрічатися» уподобав останнім часом кожний, хто з тих чи інших причин береться за перо. Пише канцелярист: *У вашому звіті зустрічаються великі прорахунки та недоліки*. Тимчасом у таких фразах нема кому й чому зустрічатися, бо українською мовою це дієслово означає «траплятися» і не вживається у переносному значенні, як скажімо російське слово «встречаться» [1, с. 218]. Частотним також є вживання слова *наглий* замість українського *нахабний*: *Директриса нагло пригрозила, що не дасть атестата, якщо не заплачу* (ГПУ). Маємо приклад подавання «Газетою по-українськи» чужої мови без редагування. Але наведене речення суперечить назві цієї газети, бо в українській мові слово *наглий* має значення «раптовий, несподіваний» [НТСУМ; т. 2, с. 258], а слово *директриса* словник подає лише зі значенням математичного терміна [НТСУМ; т. 1, с. 545], хоча в розмовній мові воно й має значення «жінка-директор». Якщо дотримуватися концепції газети, варто було б ужити слово *директорка* за аналогією до поширених у розмовному мовленні і цілком нормативних для публіцистичного стилю слів *лікарка, вчителька, викладачка* тощо, які не можна вживати тільки у офіційно-діловому та науковому стилях. Абсурдність передачі чужого мовлення без редагування доводиться тим, що коли сприйняти наведене речення буквально, зважаючи тільки на словникові значення слів, то вийде, що математичний термін раптово почав погрожувати учням.

У деяких випадках лексична помилка названого типу у реченні поєднується з порушенням інших норм української мови: *Його лишили парафії, оскільки померла жінка, і він став випивати* (ВЗ). За словником *лишити* – їдучи куди-

небудь, не брати з собою, залишати, zostавляти, не брати [НТСУМ; т. 2, с. 83]. Російське слово *лишить* передається українським *позбавити* – забирати, віднімати щось у кого-небудь, залишати кого-небудь, що-небудь без чогось [РУС, с. 138] [НТСУМ; т. 2, с. 754]. Крім того, у реченні порушені причинно-наслідкові зв'язки між подіями через неправильний порядок слів: виходить, що бідолашного священика позбавили парафії, оскільки померла його дружина, а не тому, що він почав заглядати в чарку. Отже, це речення слід повністю перебудувати: *Його позбавили парафії, оскільки після смерті (через смерть) дружини він почав пиячити*.

3) Сплутування паронімів. Прикрий випадок вживання слова *погорда* у значенні *гордість* натрапляємо у газеті «Високий замок», особливо, якщо зважати на наявність у цій газеті рубрики «Правильно / неправильно», де мовознавці дають поради щодо правильного слововживання. Схоже за матеріалом авторам рубрики слід звертатися на сусідні сторінки газети: *Космач – карпатська перлина... Місцеві жителі з погордою розповідають, що їхнє село не лише найбільше в Україні, а й у цілій Європі*. За словником «погорда – почуття зверхності, зневаги, презирства до кого-, чого-небудь: *Моя скульптура в погорді, мов розвінчана цариця* (Л. Укр.)» [НТСУМ; т. 2, с. 735]. – «гордість – почуття задоволення від усвідомлення досягнутих успіхів, переваги в чому-небудь» [НТСУМ; т. 1, с. 461]. Отже, все-таки з *гордістю* мешканці Космача говорять про своє село. До того ж у цьому реченні є порушення синтаксичних норм: неправильне розташування однорідних членів речення при парному сполучнику *не лише... а й*. Нормативним є вживання парних сполучників безпосередньо у препозиції до однорідних членів речення, які вони поєднують: *... їхнє село найбільше не лише в Україні, а й у цілій Європі*.

4) Порушення норм сполучуваності слів. В івано-франківській газеті «Галицький кореспондент» ми натрапили на речення: *Такий мікрорайон міг би статися будь-де у Сіетлі, Бангкоку, Дубаях, на околиці Лос-Анджелеса*. Вживання слова *статися* у поєднанні зі словом *мікрорайон* є більш, ніж дивним. Мікрорайон насамперед *міг би бути збудований*. Звідки ж тут слово *статися*? Відповідь знаходимо переклавши речення російською мовою. По-російськи можна сказати: *Такой микрорайон мог бы иметь место (быть к месту)*... Фразеологізм *иметь место* має український відповідник *відбуватися* з ремаркою *несов.* [УРС, с. 61], тобто цей фразеологізм є відповідником тільки до дієслова недоконого виду. Відповідно слово *відбуватися* є в українській мові синонімом слова *ставатися* [НТСУМ; т. 3, с. 406]. Важко навіть уявити, яку складну місленневу роботу мав виконати журналіст, щоб замінити фразеологізм *иметь место* українським відповідником. Але з його намагання нічого не вийшло, бо кинувся шукати відповідник не до того фразеологізму. Варто було перекладати фразеологізм *к месту*, який можна було вжити у російському варіанті цього речення, українською ж – це слово *доречний* [УРС, с. 111]. Отже, *мікрорайон міг би бути доречним (спорудженим)*. Відзначимо тут і граматичну помилку: назва міста *Дубаї* невідмінювана [СОС, с. 995], отже *в Дубаї*.

5) Вживання маловідомих термінів та іншомовних слів без спеціального пояснення їхнього значення. Цієї проблеми неодноразово торкалися автори наведених вище мовознавчих розвідок [2, с. 53, 182], [7, с. 127]. Найпершою вимогою до вживання термінів та іншомовних слів є їхня зрозумілість для того кола реципієнтів, яким адресований той чи інший текст, та необхідність їх використання у цьому тексті. Наведемо яскравий приклад нехтування такою вимогою, внаслідок чого газетна стаття втрачає свої основні функції: формувати громадську думку, бути джерелом інформації. У газеті «Галицький кореспондент» натрапляємо на невмотивоване вживання терміна «ребрединг»: *Зараз ми робимо його ребрединг у «Поступовий гурт франківців»*. З контексту можна тільки здогадуватися, що це якась зміна, але в чому саме вона полягає, ніде не пояснено. Тлумачний словник української мови цього терміна не фіксує, немає його і в «Сучасному орфографічному словнику». З Вікіпедії дізнаємося, що це економічний термін з таким значенням: «*Ребрединг* – активна маркетингова стратегія, включає комплекс заходів щодо зміни бренду або його складових (логотипу, слогану), візуального оформлення». Отже, автору статті слід було пояснити, що це слово означає або в дужках одразу після нього, або після тексту статті, як це зроблено у наступних номерах цієї ж газети (у статті про інклюзивне навчання зазначено «зокрема **інклюзія** – це включення дитини в загальноосвітній простір»).

Проаналізувавши мовний матеріал, констатуємо, що у сучасній пресі можна натрапити на особливо кричущі випадки порушення лексичних норм, коли використовують російські слова як-так пристосовані до української фонетики [7, с. 129], на зразок *чучело, завірення, побиратися, шататися*. Журналісти демонструють низьку культуру мови, невміння (небажання?) користуватися лексичним багатством української мови, дібрати синонім чи паронім відповідно до контексту, невмотивовано вживають маловідомі терміни без спеціального пояснення їхнього значення.

У цій статті ми розглянули тільки порушення лексичних норм, але зафіксовані також і фразеологічні, морфологічні, синтаксичні та орфографічні помилки у тих самих реченнях, що й лексичні. Крім того, наш мовний матеріал засвідчив чимало інших випадків порушень вказаних норм, що може бути матеріалом окремої розвідки.

Як же подолати ці випадки мовного нігілізму? Адже процес пошуку потрібного слова завдяки сучасним технологіям займає лічені секунди, досить лише скористатися інтернет-версією будь-якого із словників. Мовознавці пропонують такі шляхи вирішення цієї проблеми: «Частину... функцій повинна перебрати на себе держава та через Комісію Словника живої мови, через Інститут наукової мови Всеукраїнської академії наук спровадити на певний шлях справу з культурною українською мовою. За один з найближчих конкретних заходів треба вважати видання спеціального тижневика для мовних питань... з цілком практичним ухилом в бік лінгвістичних потреб нашої преси» [3, с. 14]. Б. Антоненко-Давидович закликає мовознавців: «Чом би вам не скликати конференції чи наради працівників редакцій газет і журналів і не допомогти їм побачити їхні помилки?» [1, с. 194].

На сьогодні, на жаль, можемо констатувати цілковиту відсутність державної підтримки української мови. Вихід, запропонований М. Гладким, майже нездійснений, тут можна сподіватися тільки на наявність приватної ініціативи та спонсорських коштів на видання такого часопису, про який каже мовознавець. Та ще потрібно щоб це й часопис надходив до редакцій українських газет і журналів. Проте ідея Б. Антоненка-Давидовича не потребує законодавчої ініціативи. До того ж варто зробити загальнодоступними результати розвідок, присвячених мові української преси, поширювати їх в Інтернеті, який для значної кількості населення є основним джерелом інформації. Також слід приділяти особливу увагу вихованню молодого покоління майбутніх журналістів, формувати у них культуру мовлення, наголошувати на тому, що їхнє мовлення є зразком для реципієнтів їхніх текстів.

Словники:

НТСУМ – Новий тлумачний словник української мови в 3 т. / Уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. – К. : Аконіт, 2008.

РУС / УРС – Російсько-український – українсько-російський словник / Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. За ред. Г. П. Півторака. – К. : Довіра, 2007

СОС – Сучасний орфографічний словник української мови: 180000 слів / Уклад.: В. В. Дубічинський, Н. Я. Косенко. – Х. : ВД «ШКОЛА», 2009.

Назви джерел:

ВЗ – «Високий замок» (м. Львів)

ГК – «Галицький кореспондент» (м. Івано-Франківськ)

ГПУ – «Газета по-українськи» (м. Київ)

Література:

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо / Борис Антоненко-Давидович / Уклад. Я. Б. Тимошенко. – К. : Либідь, 1991. – 256 с.
2. Волошак М. Й. Збірник мовностилістичних порад лінгвістів, літературознавців, публіцистів / Марія Волошак. – К. : «Марія Волошак», 2010. – 200 с.
3. Гладкий М. Наша газетна мова / М. Гладкий. – Фотопередрук з післясловом Олекси Горбача. – Мюнхен, 1992. – 175 с.
4. Довідник з культури мови: [Посібник] / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Н. М. Сологуб та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Вища школа, 2005. – 599 с.
5. Культура української мови: довідник / С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець та ін.; за ред. В. М. Русанівського. – К. : Либідь, 1990. – 304 с.
6. Нагорняк М. В. Мовна культура ведучого інформаційних радіопрограм / М. В. Нагорняк // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – Вип. 7. – К. : Видавничий центр «Київський університет», 1998. – С. 52-56.
7. Пономарів О. Культура слова : Мовностилістичні поради / О. Д. Пономарів. – 4-е вид., доповн. – К. : Либідь. – 272 с.
8. Фіголь Н. М. Новотвори на сторінках сучасної періодики / Н. М. Фіголь // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: Зб. наук. праць. – Вип. 15. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. – С. 100–105.
9. Чак Є. Д. Чи правильно ми говоримо? / Є. Д. Чак. – К. : Освіта, 1997. – 240 с.
10. Чепурко К. О. Порушення нормативних засад уживання прикметника в українських газетах / Чепурко К. О. // Роль українознавства у вихованні національної свідомості та гідності нової генерації українців : зб. наук. праць Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції, 14-15 листопада 2013 року. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2013. – С. 70–76.
11. Шевченко Л. І. Тенденції розвитку світових мов і національна перспектива: лінгвістичні можливості впливу на ситуацію / Л. І. Шевченко // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: Зб. наук. праць. – Вип. 12. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – С. 3–8

УДК 802.0-56 (075.8)

И. П. Суима,

Днепропетровский национальный университет имени О. Гончара, г. Днепропетровск

МЕТАЯЗЫКОВОЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЕ КОММУНИКАТИВНОГО ЗАДАНИЯ ПРЕДЛОЖЕНИЯ В СИСТЕМЕ ВОПРОС-ОТВЕТ (НА МАТЕРИАЛЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА)

Статья посвящена разглядові основних типологій речень за метою висловлювання на матеріалі англійської мови. Особлива увага звертається на метаязикову інтерпретацію понять «респонсив» та «респонсивне речення». Респонсивне речення у системі питання-відповідь описується як специфічний, особливий тип речення згідно з його комунікативним завданням.

Ключові слова: респонсивне речення, мета висловлювання, комунікативне завдання речення, розповідні, питальні, спонукальні речення.

Статья посвящена рассмотрению основных типологий предложений по цели высказывания на материале английского языка. Особенное внимание обращается на метаязыковую интерпретацию понятий «респонсив» и «респонсивное предложение». Респонсивное предложение в системе вопрос-ответ описывается как специфический, особый тип предложений по его коммуникативному заданию.

Ключевые слова: респонсивное предложение, цель высказывания, коммуникативное задание предложения, повествовательные, вопросительные, повелительные предложения.

The article deals with the main typologies of sentences according to the purpose of communication based on the English language. Particular attention is drawn to the metalinguistic interpretation of the notions «responsive» and «responsive sentence». Responsive sentence in the question-answer system is described as a specific and particular type of sentence according to its communicative task. Responsive sentence itself is representing not only the answer to the question, but mostly reaction to this question. Under the term «responsive» David G. Lockwood, Peter Howard Fries, James E. Copeland identified such structures as «They are, we are, I am, he/she is» etc if they are used as answers to the question. Jones Bob Morris appealed to the term «responsive» while describing «yes-no words and their equivalents». If to interpret the notion «responsive sentence» in a broader sense, it is possible to suppose, that this syntactic unit can be used not only in the correlation with the interrogative sentences, but also in relation with the other ones: declarative, imperative, optative. Such a consideration can be reasoned by the fact that a person can react verbally not only the question (interrogative sentence), but also the statement (declarative sentence), command or request (imperative sentence), expressing of someone's wishes (optative sentence) etc. The responsive sentences are interesting in lexical as well as in semantic, functional and structural aspects, lexical content of the sentence of this type can include lexical material of the question or expression, but, mostly it can be expanded not informatively but modal according to the specifics of the issue or expression. These speech units have a wide range of differential features, based on the lexical content, functional loading and communicative orientation of the corresponding constructions.

Keywords: responsive sentence, communicative aim, sentence communicative task; narrative, interrogative, and stimulating sentences.

Проблема классификации предложений по цели высказывания не нашла своего окончательного решения и до сих пор остается одной из наиболее актуальных. Этой проблеме посвящен целый ряд специальных исследований с установкой